

О. БІЛИЧЕНКО, Я. ЯРТИСЬ
Досвід формування міжкультурної комунікативної компетентності
(на прикладі студентів освітніх програм Середня освіта «Українська мова» та
Середня освіта «Українська мова. Мова і література (англійська)»)

DOI 10.31865/2414-9292.23.2025.334001

УДК 37.013.43:81:378.4

**ДОСВІД ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ СТУДЕНТІВ ОСВІТНІХ
ПРОГРАМ СЕРЕДНЯ ОСВІТА «УКРАЇНСЬКА МОВА» ТА СЕРЕДНЯ
ОСВІТА «УКРАЇНСЬКА МОВА. МОВА І ЛІТЕРАТУРА (АНГЛІЙСЬКА)»**

Ольга Біличенко

доктор наук із соціальних комунікацій, професор,
завідувач кафедри української мови та літератури,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

м. Слов'янськ, Україна
ORSID 0000-0002-9292-9938
Olgabelichenko64@gmail.com

Януш Яртись

ад'юнкт Інституту наук про політику та безпеку,
Щецинський університет,

м. Щецин, Польща
ORSID 0000-0001-5662-7433
janusz.jartys@usz.edu.pl

Анотація. Стаття є міждисциплінарним дослідженням проблеми формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів української мови та літератури. У статті представлені результати впровадження курсів «Міжкультурні комунікації в професійно-педагогічній сфері», «Міжкультурні комунікації у слов'янському дискурсі» та «Українська мова академічної та професійної комунікації» в професійну підготовку майбутніх учителів. Розглядається процес формування міжкультурної комунікативної компетентності сучасного вчителя як важливого чинника успішної педагогічної діяльності. Розкрито специфіку понять «міжкультурна комунікація» і «міжкультурна комунікативна компетентність». У статті висвітлюються основні теми курсів, спрямованих на здобуття знань про культуру та розвиток міжкультурних навичок, формування здатності до відповідних стратегій поведінки. Доведено, що міжкультурна комунікативна компетентність майбутнього вчителя української мови та літератури є складником професійної компетентності й базується на знаннях і вміннях здійснювати міжкультурне спілкування.

Ключові слова: міжкультурна комунікація; міжкультурна комунікативна компетентність; майбутні вчителі української мови та літератури.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Спільний соціокультурний та освітній простір передбачає академічну мобільність викладачів та здобувачів вищих навчальних закладів освіти. У світлі сучасних освітніх ідей і практик необхідною є, на наш погляд, зосередженість загальнокультурних цілей вищого навчального закладу на підготовці майбутніх учителів до потреб міжнародної

мобільності та співпраці, формування міжкультурної комунікативної компетентності. Проблема полягає в тому, що випускники педагогічних вищих навчальних закладів, у більшості випадків, мають монокультурну свідомість, не готові до розвитку міжкультурного спілкування. Виникає необхідність постійного вдосконалення міжкультурної комунікативної компетентності вчителів в процесі їх професійної діяльності, де особливу роль відіграють компетентності, відповідні за успішність міжкультурної комунікації. На сьогодні проблема формування міжкультурної комунікативної компетентності саме майбутнього вчителя є недостатньо дослідженою. Цей процес починається тоді, коли майбутній учитель не тільки починає розуміти наявність різниці між представниками різних культур, але й починає поважати різницю в системі цінностей, позитивно ставитися до них.

Освіта повинна бути спрямована не тільки на залучення особистості до концептуальної системи відмінного лінгвосоціуму, але й до крос-культурного осмислення виміру різних соціокультурних спільнот. Міжкультурне навчання – це не тільки розуміння системи чужої культури, але й відтворення системи власної культури. Таким чином, міжкультурне навчання розглядається як процес виникнення, розвитку, розуміння та сприйняття відмінностей.

Для глибоких трансформацій в Україні необхідно всебічне дослідження соціально-політичних, економічних та культурних досягнень світу, зокрема, й імплементації досягнень останнього в українське суспільство. В нашій роботі ми робимо спробу розглянути міжкультурну комунікацію майбутнього вчителя як інтегративну характеристику особистості, яка втілює єдність професійних компетентностей в систему мотивів та ціннісних орієнтацій, необхідних для здійснення завдань професійної та міжкультурної діяльності, функціональну готовність до неї в ситуації міжкультурної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасних дослідженнях міжкультурної комунікації в основному зберігаються західні наукові тенденції в підходах до цього складного явища. Вони відтворюють наступні дослідницькі інтереси: 1) соціологічні (соціальні, етичні та інші фактори міжкультурної комунікації); 2) лінгвістичні (мовні стилі, мовна особистість, ефективність міжкультурного спілкування); 3) психологічні (психологічні та емоційні складові міжкультурної комунікації, ціннісні орієнтації та мотивації). Сучасна освіта збагачується новими підходами, методами, освітніми технологіями. Нами вперше застосовано комунікативний підхід до процесу формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців з української

мови та літератури.

Питання міжкультурної компетентності розглядали такі дослідники, як М. Байрам, М. Беннет, С. Бочнер, С. Бондаренко, Н. Головіна, В. Кудикунст, О. Лешер, С. Лур'є, О. Миролібов, І. Плужник, О. Садохін, Л. Самовар, В. Сафонова, С. Сторті, Е. Хірш. Міжкультурна компетентність як науково педагогічна проблема була предметом дослідження в працях багатьох зарубіжних і вітчизняних учених, зокрема В. Баркасі, М. Байрам, М. Беннет, С. Бочнер, Ю. Варданян, Н. Гальсакової, Е. Зеєра, І. Зимньої, В. Краєвського, В. Кудикунст.

М. Canale та М. Swain (1981) доводять, що міжкультурна комунікація тісно пов'язана з комунікативною компетентністю, формування якої є основною метою навчання будь-якої мови, і містить соціальні та культурні чинники, що передбачають мотивацію, ставлення, толерантність та емпатію як основні компоненти міжкультурної комунікації.

Серед педагогічних аспектів міжкультурної комунікації більше досліджені проблеми діалогу культур у процесі навчання іноземних мов (Є. Верещагін, В. Костомаров, С. Тер-Мінасова, Г. Томахін, В. Фурманова, І. Халєєва та ін.).

Праця Г. Почепцова «Теорія і практика комунікації» (1999) містить аналіз комунікації в різноманітних дискурсах – від узагальнено-наукового до практично-прикладного, що служить доказом багатогранності й поліфункціональності розглядуваного поняття. Науковець розуміє під комунікацією процеси перекодування вербальної в невербальну і невербальну у вербальну сфери. Вчений вважає, що історично комунікацією було саме примушування когось до виконання тієї чи іншої дії, тобто комунікація мала на меті вплив.

Роботи В. Ільганаєвої (2022) є більш вузькими порівняно зі згаданими працями, адже науковиця обирає об'єктом дослідження більш конкретне поняття «соціальна комунікація».

В. Різун (2008) подає досить широке тлумачення явища комунікації, пояснюючи таку необхідність об'єднати у визначенні сукупність поглядів, які відображають різні сторони цього явища. На думку дослідника, комунікація – це зумовлений ситуацією й соціально-психологічними особливостями комунікаторів процес. Проте на сьогодні проблема формування міжкультурної комунікативної компетентності сучасного вчителя є недостатньо вивченою й потребує подальшого аналізу.

Мета статті: висвітлити специфіку процесу формування міжкультурної

комунікативної компетентності здобувачів освітніх програм Середня освіта «Українська мова» та Середня освіта «Українська мова. Мова та література (англійська).

Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що впровадження курсів «Основи міжкультурної комунікації в професійно-педагогічній сфері», «Міжкультурні комунікації у слов'янському дискурсі» та «Українська мова академічної та професійної комунікації» зумовлене, насамперед, новими умовами життя, що радикально змінюють завдання підготовки фахівців з різних мов. Сучасне суспільство потребує не просто вчителя, викладача, перекладача, журналіста або філолога, а набагато компетентнішого спеціаліста, який би міг вільно орієнтуватися у міжкультурному, міжетнічному, міжнародному спілкуванні. Знання основ теорії міжкультурної комунікації є невід'ємною частиною підготовки здобувачів, які у майбутньому мають взаємодіяти з представниками національних спільнот, іноземцями.

Дослідження щодо впровадження курсів, які сприяють розвитку міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів української мови та літератури, включає два етапи: 1. Вступний етап передбачає здійснення детального аналізу наявної інформації про дослідження міжкультурної комунікації з особливим акцентом на пошуку методів та прийомів викладання відповідно до кращих європейських практик. 2. На етапі реалізації передбачено проведення серії лекцій, семінарів курсів, спрямованих на розвиток міжкультурного діалогу, оволодіння здобувачами ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» теорією та практикою міжкультурної комунікації.

Результати дослідження. На думку відомих фахівців в галузі педагогіки міжкультурне навчання – це не тільки розуміння системи чужої культури, але й відтворення системи власної культури. Таким чином, міжкультурне навчання розглядається як процес виникнення, розвитку, розуміння та сприйняття відмінностей. Для глибоких трансформацій в Україні необхідне всебічне дослідження соціально-політичних, економічних та культурних досягнень світу, зокрема, й імплементації досягнень останнього в українське суспільство. В нашій статті ми робимо спробу розглянути міжкультурну комунікативну компетентність майбутнього вчителя української мови та літератури як інтегративну характеристику особистості, яка втілює єдність професійних компетентностей, систему мотивів та ціннісних орієнтацій, необхідних для здійснення завдань професійної та міжкультурної діяльності, функціональну

готовність до неї в ситуації міжкультурної взаємодії.

Кафедра української мови та літератури, за якою закріплені зазначені курси, є структурним підрозділом університету, факультету, планує і проводить свою роботу, керуючись Законами України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), Концепцією «Нова українська школа», нормативними документами Міністерства освіти і науки України, Статутом, Стратегією розвитку, планами роботи університету та факультету, власним планом роботи, розробляє та забезпечує науково-методологічні й науково-методичні засади підготовки бакалаврів, магістрів за освітньо-професійними програмами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 014 Середня освіта «Українська мова і література», Середня освіта (Українська мова і література). Середня освіта. Мова і література (англійська), другого (магістерського) рівня вищої освіти 014 Середня освіта «Українська мова і література», Середня освіта (Українська мова і література). Середня освіта, Мова і література (англійська).

На кафедрі розроблялися навчальні курси, головним завданням яких стала підготовка фахівців-україністів, добре обізнаних із вітчизняними та світовими мовними та літературними тенденціями, дослідників важливих теоретичних проблем, пов'язаних із еволюційними процесами у літературі. Стартовим майданчиком в напрямку впровадження курсів, пов'язаних з міжкультурною комунікацією, стала робота професора О. Біличенко в якості відповідального виконавця міжнародних проєктів «Еразмус+» у створенні модуля Жана Моне «Україна – ЄС: міжкультурна комунікація в освіті». Курс базувався як на теорії, так і на практиці і спрямований був на сприяння інтеграції здобувачів в європейське академічне товариство. Він надавав здобувачам більш глибоке розуміння перспектив членства в ЄС, знання культурного розмаїття і його вплив на взаємодію в різних сферах. Практичні заняття були спрямовані на аналіз різноманітності комунікативних текстів, практик і форм та їх ролі у формуванні стосунків в міжкультурному середовищі. Завдання для здобувачів полягали в збиранні, описі та критичному аналізі комунікативних артефактів (письмових, візуальних, аудіовізуальних), що відтворюють конкретні міжкультурні відносини.

Основними завданнями, що ставилися перед викладачем, були:

- висвітлення нових ідей і тенденцій розвитку комунікаційної культури сьогодення;
- розширення діапазону навичок вербальної та невербальної комунікації майбутніх філологів;

- навчання обирати певний тип поведінки й поводитися відповідно до оточуючого культурного середовища;
- напрацювання навичок продуктивного спілкування в незнайомому культурному оточенні.

Розробка структури міжкультурної комунікативної компетентності передбачає два основні компоненти: особистісний, який орієнтований на задоволення особистих потреб і професійних прагнень і навчальний, який охоплює використання комунікативних технологій у процесі навчання.

У ході дослідження нами уточнено зміст поняття міжкультурної комунікативної компетентності, яке визначається як інтегративна характеристика особистості, яка втілює єдність професійних компетентностей, систему мотивів та ціннісних орієнтацій, необхідних для здійснення завдань професійної та міжкультурної діяльності, функціональну готовність до неї в ситуації міжкультурної взаємодії.

Окрему увагу приділено розробці й реалізації інноваційних навчальних курсів, таких, як «Міжкультурні комунікації в професійно-комунікативній сфері», «Міжкультурні комунікації у слов'янському дискурсі» та «Українська мова академічної та професійної комунікації», що поєднують традиційні та дистанційні форми навчання і реалізують принципи змішаного навчання. Вони спрямовані на формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів української мови та літератури, забезпечуючи їхнє успішне функціонування в умовах входження до європейського освітнього простору.

Видається доцільним описати інтегративну структуру міжкультурної комунікації, яка розглядається як основа для поєднання основних елементів у розумінні міжкультурної комунікативної компетентності. Міжкультурна комунікативна компетентність визначається в роботах теоретиків міжкультурної комунікації як «комплекс здібностей, необхідних для ефективної та належної роботи під час взаємодії з іншими, які мовно та культурно відрізняються від тебе» (Bennett, 2006). Вважається, що міжкультурна комунікаційна компетентність містить різні компоненти, кількість і зміст яких залежить від комунікативної стратегії та моделей, що висуваються. Ми погоджуємося з дослідником, який стверджує, що міжкультурна комунікативна компетентність включає три основні компоненти: когнітивний, мотиваційно-ціннісний та діяльнісний. Формування кожного з цих компонентів прослідковується в змісті впроваджених курсів.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Міжкультурні комунікації в

професійно-педагогічній сфері» є: формування культурної сприйнятливості, здатності до правильної інтерпретації різноманітних видів комунікативної поведінки, вдосконалення вміння й навичок застосування на практиці отриманих знань в конкретній ситуації міжкультурного контакту.

До курсу «Міжкультурні комунікації в професійно-педагогічній сфері» включені такі теми:

1. Вплив національно-культурних чинників на процес спілкування в умовах євроінтеграції. У темі представлений огляд поняття комунікації і її роль у концепції культури, функції комунікації, основні види комунікації. Опрацювання теми орієнтовано на теоретичне вивчення міжкультурної комунікації, стилів, приділяючи особливу увагу використанню мовних / словесних та невербальних стилів спілкування, а також на практичну роботу із різноманітністю мовленнєвих актів, виразів обличчя та використання формул ввічливості, різних культурних цінностей у мовленні.

2. Аспекти мовного коду в міжкультурній комунікації. У темі представлені заходи з розробки психологічних, комунікативних, реляційних, невербальних, контекстуальних та дискурсних стратегій для організації міжособистісних і міжгрупових відносин. Основна мета – вироблення навичок усвідомленого вибору того, що потрібно робити в конкретній ситуації для ефективного спілкування, а також формування емпіричних навичок міжгрупової взаємодії в різних контекстах.

3. Національно-культурна специфіка мовленнєвого етикету. Тема висвітлює, як відбувається спілкування між людьми різного культурного походження в різних сферах суспільства, та спрямована на розвиток навички адаптації до різних культур, які мають важливе значення для полегшення міжнародної комунікації та уникнення комунікативних бар'єрів.

4. Професійно-педагогічна комунікація як феномен педагогічної діяльності. Тема спрямована на те, щоб показати особливості професійно-педагогічної комунікації.

5. Засоби професійно-педагогічної комунікації в європейському освітньому просторі. Тема окреслює аспекти педагогічного спілкування як провідної складової професійно-педагогічної комунікації.

Уміння спілкуватися є свідченням інтелектуального рівня, культури особистості, відкриває їй доступ до нових можливостей у самореалізації. На формування такого вміння спрямований курс «Українська мова академічної та професійної комунікації», який є міждисциплінарним курсом, оскільки поєднує

вивчення мови та культури і забезпечує нові знання, уміння та досвід. Упроваджений курс також може бути використаний у міжкультурній підготовці фахівців різних сфер. Метою вивчення навчальної дисципліни «Українська мова академічної та професійної комунікації» є формування у слухачів системи знань щодо історії та сучасного стану комунікативних практик. Вивчення курсу передбачає акцентування на умовах і критеріях ефективної комунікації, формування знань про ідеальну модель ефективного спілкування.

Він передбачає вивчення таких тем: 1. Загальні засади мовної комунікації. 2. Комуніканти як суб'єкти комунікації. 3. Лінгво-структурний підхід до вербального коду в комунікації. 5. Лінгво-культурний підхід до вербального коду в комунікації. 6. Комунікативна поведінка і комунікативні ресурси.

Курс систематизовано розкриває актуальні проблеми комунікативістики, закони спілкування за допомогою мови, організацію засобів мовного коду, вплив на мову психічних, соціальних, культурних чинників. Розглядаються також і мовні елементи комунікації – дискурс, мовленнєвий жанр, мовленнєвий акт.

«Міжкультурні комунікації у слов'янському дискурсі» – це міждисциплінарний курс, який є відповіддю на специфіку і проблеми сучасного світу та багатогранну і динамічну ситуацію в області міжкультурних відносин. Сьогодні так важливо навчати фахівців із всебічними культурними знаннями, які повинні бути доповнені знаннями про процеси спілкування і відповідними навичками спілкування. Фахівці, підготовлені у цій галузі, будуть корисними у встановленні міжкультурних відносин на різних рівнях: міжособистісних, економічних, ділових, політичних.

Під час викладання курсів використовуються такі методи навчання: метод проблемного викладу, інформаційно-ілюстративний, спостереження й аналіз, метод бесіди, проєктна діяльність. Під час лекційних занять використовується мультимедійний ресурс.

Запропоновані курси сприяють формуванню міжкультурної комунікативної компетентності здобувачів, що відповідає потребам сучасного глобалізованого суспільства, в якому різні культури зустрічаються і кооперуються у сфері освіти. Здобувач повинен мати знання з основної спеціальності – української мови і літератури, а також мати гуманітарні знання про основи різних культур, володіти знаннями і практичними навичками в області міжкультурної комунікації, бути підготовленим до виконання функцій посередника у різних областях міжкультурних контактів.

Завдяки набутим знанням і навичкам комунікацій, сформованому

розумінню і умінню розпізнавати різноманітності культур, випускники освітніх програм Середня освіта «Українська мова і література» та Середня освіта «Українська мова і література. Середня освіта. Мова і література (англійська)» зможуть збільшити і вдосконалити свій соціальний капітал, необхідний для реалізації особистісної професійної траєкторії, в якій все більшу роль відіграють процеси міжкультурного обміну. Фахівці зі знанням державної мови та сформованими міжкультурними комунікативними компетентностями мають можливість працевлаштуватися радниками, консультантами на підприємствах, які здійснюють міжнародну співпрацю; координаторами міжнародного обміну; консультантами з організації міжкультурних заходів; представниками установ на теренах іноземної культури; журналістами, які спеціалізуються на міжнародній проблематиці; радниками з питань міграційної політики, помічниками у всіх установах міжнародного масштабу щодо міграційних процесів.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Таким чином, ми вважаємо, що результати опанування здобувачами означених курсів мають важливе значення для підвищення ефективності та якості освіти з метою інтеграції в міжнародне співтовариство. Впроваджені курси сприяли модернізації підходів до підготовки майбутніх учителів української мови та літератури, створенню нових можливостей для їхнього професійного зростання та розвитку сучасної освіти в Україні, мали значний вплив на якість освітнього процесу. Основні ідеї, що утворили базу для моделювання системи формування міжкультурної комунікативної компетентності, зумовлені повномасштабним входженням країни до глобального освітнього простору.

Теоретичний концепт дослідження забезпечено положенням провідних педагогічних і комунікативних теорій, що уможливило визначення ключових дефініцій, розуміння проблеми дослідження, проведення аналізу фактів і явищ, на основі яких сформульовано визначення поняття міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів української мови та літератури, що визначається як інтегративна характеристика особистості, яка втілює єдність професійних компетентностей, систему мотивів та ціннісних орієнтацій, необхідних для здійснення завдань професійної та міжкультурної діяльності, функціональну готовність до неї в ситуації міжкультурної взаємодії, а також здатність ефективно спілкуватися в різних культурних контекстах, яка має численні компоненти, що включають мотивацію, знання про себе та інших, толерантність до незнайомого тощо. Практичний концепт забезпечено

розробкою й впровадженням курсів «Міжкультурні комунікації у слов'янському дискурсі», «Міжкультурні комунікації в професійно-педагогічній сфері» та «Українська мова академічної та професійної комунікації».

У перспективі передбачається розробити методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти, розробка програми заходів, спрямованих на розвиток готовності майбутніх учителів української мови та літератури до організації міжкультурного діалогу і формування міжкультурної комунікативної компетентності (конференції, круглі столи, вебінари).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бахов, І. С. (2012). Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу культур. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*, No 2, С. 34–43.
2. Галицька, М. М. (2014). Міжкультурна комунікація та її значення для професійної діяльності майбутніх фахівців. *Освітологічний дискурс*, No 2 (6). С. 23–30.
3. Ільганаєва, В. О. (2022). Соціальні комунікації: словник-довідник. Київ: Ліра-К. 260 с.
4. Костолович, Т. В. (2017). Чинні підручники з сучасної української мови для вищої школи як засіб формування професійної комунікативної компетентності майбутніх вчителів. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. пр. Рівне: РДГУ. Вип. 15 (58). С. 117–121.*
5. Манакін, В. М. (2012). Мова і міжкультурна комунікація. Київ: ЦУЛ.
6. Почепцов, Г. Г. (1999). Теорія комунікації. Київ: Видавничий центр «Київський університет». 301 с.
7. Різун, В. В. (2008). Теорія масової комунікації. Київ: Просвіта.
8. Bennett, M. J. (1993). Towards ethnorelativism: A developmental model of intercultural sensitivity. In *Education for the intercultural experience*. pp. 21–71.
9. Bennett, J. M. (2008). On becoming a global soul. In *Developing intercultural competence and transformation: Theory, research and application in international education*, V. Savicki, pp. 13–23.
10. Byram, M., Gribkova, B., & Starkey, H. (2002). *Developing the Intercultural Dimension in Language Teaching. A Practical Introduction for Teachers*. Strasbourg, Council of Europe.
11. Havrilova, L., Beskorsa, O., Ishutina, O., Bilychenko, O., & Iaburova, O. (2021). *Intercultural Communication Strategies: didactic materials*. SHEI DSPU.
12. Spitzberg, B. H. (2003). Methods of Interpersonal Skill Assessment from: *Handbook of Communication and Social Interaction Skills*. Routledge.

EXPERIENCE OF FORMING INTERCULTURAL COMMUNICATIVE COMPETENCE (ON THE EXAMPLE OF STUDENTS OF THE EDUCATIONAL PROGRAMMES SECONDARY EDUCATION “UKRAINIAN LANGUAGE” AND SECONDARY EDUCATION “UKRAINIAN LANGUAGE. LANGUAGE AND LITERATURE (ENGLISH)”

Olga Bilychenko

Doctor of Science in Social Communications, Professor,

О. БІЛИЧЕНКО, Я. ЯРТИСЬ
Досвід формування міжкультурної комунікативної компетентності
(на прикладі студентів освітніх програм Середня освіта «Українська мова» та
Середня освіта «Українська мова. Мова і література (англійська)»

Head of the Department of Ukrainian Language and Literature
SHEI “Donbas State Pedagogical University”

Sloviansk, Ukraine
ORSID 0000-0002-9292-9938
Olgabelichenko64@gmail.com

Janusz Jartyś

Associate Professor at the Institute of Political and Security Sciences,
University of Szczecin

Szczecin, Poland
ORSID 0000-0001-5662-7433
janusz.jartys@usz.edu.pl

Abstracts. The problem that the authors highlight in the study is that the formation of intercultural communicative competence of future teachers of Ukrainian language and literature is insufficiently researched. It is believed that the process of forming intercultural communicative competence of a future teacher of Ukrainian language and literature is insufficiently researched, which determines the relevance of our study. The analysis of publications shows that the issue of intercultural competence has been considered by such researchers as M. Byram, M. Bennett, S. Bochner, C. Bondarenko, N. Holovina, V. Kudykunst, O. Leshner, C. Lurie, O. Myroliubov, I. Pluzhnyk, O. Sadokhin, L. Samovar, V. Safonova, S. Storti, E. Hirsch. Intercultural competence as a scientific and pedagogical problem has been the subject of research in the works of many foreign and domestic scholars, including V. Barkasi, M. Bayram, M. Bennett, S. Bochner, Y. Vardanyan, N. Halsakova, E. Zeer, I. Zimnya, V. Kraevsky, V. Kudykunst, G. Yelizarova.

The subject of the study is intercultural communicative competences of future teachers of Ukrainian language and literature. The topic of the study is the process of forming intercultural communication competences of students. The purpose of the article is to highlight the specifics of the process of forming intercultural communicative competence of students of the educational programmes Secondary Education “Ukrainian Language” and Secondary Education “Ukrainian Language. Language and Literature (English)”.

The article focuses on the development and implementation of innovative training courses, such as “Intercultural Communications in the Professional and Communicative Sphere”, “Intercultural Communications in Slavic Discourse”, and “Ukrainian Language of Academic and Professional Communication”, which combine traditional and distance learning and implement the principles of blended learning. They are aimed at developing the intercultural communicative competence of future teachers of Ukrainian language and literature, ensuring their successful functioning in the context of entering the European educational space. The results of these courses are important for improving the efficiency and quality of education for the purpose of integration into the international community. The implemented courses contributed to the modernisation of approaches to the training of future teachers of Ukrainian language and literature, the creation of new opportunities for their professional growth and the development of modern education in Ukraine, and had a significant impact on the quality of the educational process.

Keywords: intercultural communication; intercultural communicative competence; future teachers of Ukrainian language and literature.

REFERENCES

1. Bakhov, I. S. (2012). Mizhkulturna komunikatsiia v konteksti hlobalizatsiinoho dialohu

kultur [Intercultural communication in the context of the globalising dialogue of cultures]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy*, No 2, 34 – 43. [in Ukrainian].

2. Halytska, M. M. (2014). Mizhkulturna komunikatsiia ta yii znachennia dlia profesiinoi diialnosti maibutnikh fakhivtsiv [Intercultural communication and its importance for the professional activity of future specialists]. *Osvitohichnyi dyskurs*, No 2 (6). 23 – 30. [in Ukrainian].

3. Ilhanaieva, V. O. (2022). Sotsialni komunikatsii: slovnyk-dovidnyk [Social communications: a glossary of terms]. Kyiv: Lira-K. [in Ukrainian].

4. Kostolovych, T. V. (2017). Chynni pidruchnyky z suchasnoi ukrainskoi movy dlia vyshchoi shkoly yak zasib formuvannia profesiinoi komunikativnoi kompetentnosti maibutnikh vchyteliv [Current textbooks on modern Ukrainian language for higher education as a means of forming professional communicative competence of future teachers]. *Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladyakh osvity: zb. nauk. pr.* Rivne: RDHU. Vyp. 15 (58). 117–121. [in Ukrainian].

5. Manakin, V. M. (2012). Mova i mizhkulturna komunikatsiia [Language and intercultural communication]: Kyiv: TsUL. [in Ukrainian].

6. Pocheptsov, H. H. (1999). Teoriia komunikatsii [Communication theory]. Kyiv: Vydavnychiy tsentr “Kyivskiy universytet”. [in Ukrainian].

7. Rizun, V. V. (2008). Teoriia masovoi komunikatsii [Theory of mass communication]. Kyiv: Prosvita. ”. [in Ukrainian].

8. Bennett, M. J. (1993). Towards ethnorelativism: *A developmental model of intercultural sensitivity. In Education for the intercultural experience.* pp. 21–71.

9. Bennett, J. M. (2008). On becoming a global soul. *In Developing intercultural competence and transformation: Theory, research and application in international education*, V. Savicki, pp. 13–3.

10. Byram, M., Gribkova, B., & Starkey, H. (2002). *Developing the Intercultural Dimension in Language Teaching. A Practical Introduction for Teachers.* Strasbourg, Council of Europe.

11. Havrilova, L., Beskorsa, O., Ishutina, O., Bilychenko, O., & Iaburova, O. (2021). Intercultural Communication Strategies: didactic materials. SHEI DSPU.

12. Spitzberg, B. H. (2003). Methods of Interpersonal Skill Assessment from: *Handbook of Communication and Social Interaction Skills.* Routledge.

Матеріали надійшли до редакції
02.12.2024 р.